

Zingevingsvragen en spirituele vragen in de laatste levensfase, hoe kunnen we daarbij ondersteunen?

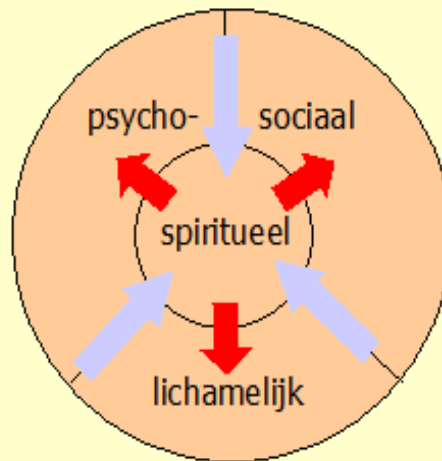
Marie-José Gijsberts
Specialist ouderengeneeskunde,
kaderarts palliatieve zorg
Vianen, 17 oktober 2019

Presentatie

- * De 4 dimensies van palliatieve zorg
- * Wat kunnen we verstaan onder zingeving en spiritualiteit
- * Onderscheid spirituele dimensie en psychisch/ sociaal
- * Wat zouden wij voor patiënten kunnen betekenen?
 - * Specialisten en generalisten
 - * ABC model
- * Wat is een belangrijke voorwaarde?
- * Hulpmiddel, vragen en krachtbronnen
- * Enkele voorbeelden

Zingeving en spiritualiteit als een van de dimensies van palliatieve zorg

De positie van spiritualiteit

Consensus definitie Spiritualiteit

Spiritualiteit

is de *dynamische dimensie* van het menselijke leven die verband houdt met de manier waarop personen (individueel en gemeenschap) zin, doel en transcendentie in hun leven ervaren, tot uitdrukking brengen, en/of zoeken en de manier waarop zij zich verbonden voelen met het moment, met zichzelf, met anderen, met de natuur, met datgene wat betekenisvol en/of heilig is.

Spiritualiteit kan de volgende zaken omvatten

- * **Betekenis**
- * **Identiteit**
- * **Schuld**
- * **Schaamte**
- * **Verzoening en vergeving**
- * **Hoop**
- * **Liefde en vreugde**

Spiritualiteit kan de volgende zaken omvatten

- * Wat iemand als **waardevolle, betekenisvolle relaties** ervaart, met
- * **Zichzelf**
- * **Familie, vrienden**
- * **Werk**
- * **Natuur**
- * **Kunst en cultuur**

Spiritualiteit kan de volgende zaken omvatten

- * **Levensbeschouwing, zoals**
- * **Geloofsovertuiging en**
- * **Praktijk**
- * **Geloofsgemeenschap en**
- * **Relatie tot God of het ultieme**

Spiritueel of psychisch-sociaal?

Accentverschillen

Psychisch / sociaal

- * Beginnen bij de klachten
- * Oplossingsgericht
- * Wat is maakbaar?
- * Wat kan iemand zelf doen?
- * Hier en nu

Spiritueel

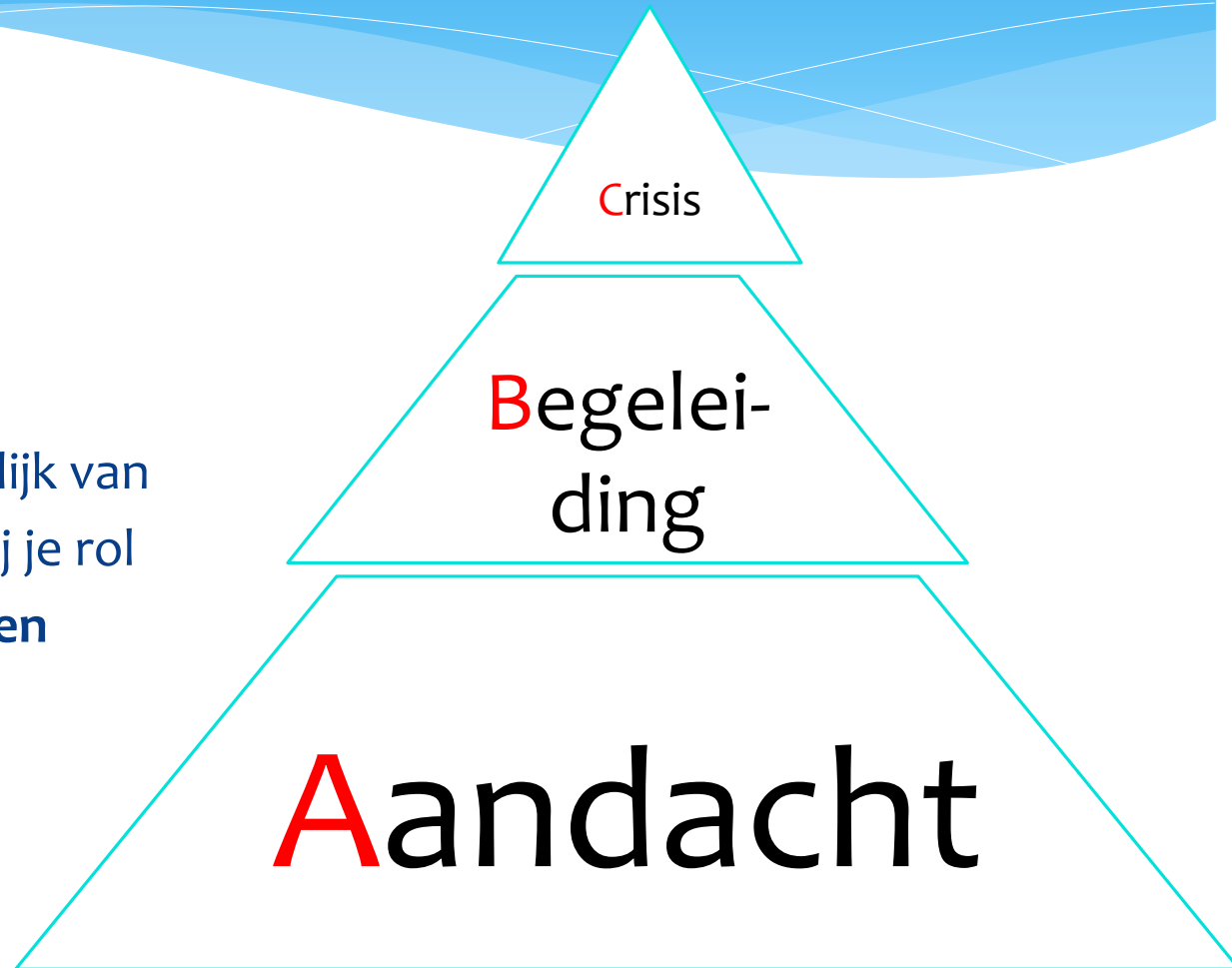
- * Hoe omgaan met wat niet te begrijpen is?
- * Welke betekenis heeft het voor iemand?
- * Verdragen, uithouden
- * Zingeving
- * Levensverhaal

Specialisten en generalisten

- * De **geestelijk verzorger** is de **specialist** op het gebied van zingeving en spiritualiteit
- * Deze is sinds kort ook in te schakelen in de eerste lijn, bij patiënten thuis
- * Alle **andere professionals** (artsen, fysiotherapeuten, psychologen, verpleegkundigen etc) en **vrijwilligers** worden beschouwd als **generalisten** op dit gebied
- * **Ook generalisten worden geacht aandacht te besteden aan vragen op het gebied van zingeving en spiritualiteit**

het 'nieuwe ABC model'

- * altijd **Aandacht**,
- * **Begeleiding**, afhankelijk van de situatie passend bij je rol
- * bij **Crisis** doorverwijzen

Hulp bij aandacht voor zingeving in gesprek met anderen

- * Vertrouwdheid met zingeving en spiritualiteit **in je eigen leven** helpt om er gemakkelijker naar te vragen bij anderen

Aandacht voor je eigen 'zingeving en spiritualiteit'

- * Wat geeft **jouw** leven betekenis en zin?
- * Denk aan een **recente gebeurtenis** waarbij je dat hebt ervaren.
- * Hoe **verzorg** je deze 'essentie' van je leven?
- * En doe je dat voldoende?

Aandacht voor zingevingsvragen bij patiënten

- Wat houdt u in het bijzonder bezig op dit moment? [vragen]
- Waar had u steun aan in eerdere moeilijke situaties?
(Familie? Levensbeschouwing? Muziek?) [krachtbronnen]
- Wie zou u graag bij u willen hebben? Door wie zou u
gesteund kunnen **worden**? [krachtbronnen]

Tips om in gesprek te gaan

- * Stem af met de patiënt of deze **behoefte** heeft aan een gesprek over wat de situatie voor hem of haar betekent.
- * Schep een sfeer van rust, ruimte en **niet oordelende aandacht**.
- * Neem een **luisterende** houding aan
- * Stel **open vragen**, benoem en verifieer non-verbale signalen en **geef zelf geen antwoord**.

Integreren in de 'gewone palliatieve zorg'

- * Stem met de patiënt af wat **gerapporteerd** kan worden (omdat het voor andere zorgverleners belangrijk is om te weten) en wat vertrouwelijk blijft.

Twée voorbeelden

- * Verzoening en vergeving
- * Verbondenheid met de natuur

Samenvatting

- * Zingeving en spiritualiteit vormen een belangrijke dimensie in de palliatieve zorg
- * Aandacht hiervoor kan verleend worden door ALLE betrokkenen, ook vrijwilligers

- * Luisterende, open houding (niet invullen)
- * Samen 'dragen'
- * Verkennen van vragen en krachtbronnen

Tot slot

- * Geestelijk verzorgers zijn **de specialisten**, zij zijn OOK in de eerste lijn in te schakelen

<https://vgvz.nl/informatie-eerste-lijn/>

- * Scholing kan **generalisten** helpen vertrouwder te raken met deze dimensie in zichzelf en in gesprek gaan met anderen vergemakkelijken